

2905 /1

1

Gamla seder och föreställningar
från Algutsboda.

Algutsboda socken är belägen i sydöstra kanten av Varend. Socknen är uppfylld av väldiga löv- och barrskogar och byarna ligga ofta mycket långt ifrån varandra. Detta har nog i någon mån bidragit till, att gamla seder och föreställningar levat kvar ända till våra dagar.

Av en mängd gårdsnamn, som sluta på /hult eller -hulta kan man få en uppfattning om lövskogarnas geografiska utbredning. Sådana namn äro Stamphult, Bälshult, Måråshyktan m.fl. Orden hult och hulta antyda, att trakten varit överväxt med lövskog. Mera sällan framträder däremot minnet av forna barrskogar i gårdsnamn, som sluta på -skog, såsom Bodaskog och Högaskog. Emellertid har även barrskogen haft en betydlig utbredning och antagligen ha allmänningeskogarna bestått av övervägande barrskog.

Gårdsnamn.

Utmål
i Gyltsboda
i Gyltsboda

2905 Gyltsboda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2905 N.

De utmål, som tagits på dessa skogar och så småningom blivit bebyggda, kallas på landets språk för "måla" och återfinnas i ett stort antal gårdsnamn, såsom Gummemåla, Håknamåla, Peragårdsmåla m.fl. Sockennamnet Algutsboda lär ha givits efter en man vid namn Algutz, som en gång ägde hela socknen.

Vid högtiderna framför allt vid jul och påsk Jul o. påsk. finnas många seder och bruk, som med all säkerhet härstamma från hednatiden. Att man sålunda på jul- och nyårsafton doppar i grytan är utan tvivel en kvarleva från den hedniska offermåltiden. Doppa i grytan. - Likaså torde seden att på julbordet placera en s.k. julahög, bestående af kakor, lever, limpor och småbröd av flera slag, erinra Julahög. om den hedniska offerhögen.

Från det fornnordiska vårblotet, som numera motsvaras av påsken, funnos också många seder bevarade. På påskafton tänder man efter solens nedgång stora bål, som man brukar kalla påskeldar, och så lågt dessa eldar äro synliga skall ingen kunna förgöra boskapen. Påskeldar.

Skärtorsdag eller torsdagen före påsk hålls ännu i dag av allmogen helig, liksom den varit det under medeltiden. Man ~~XXX~~ tror, att på den dagen gör Pocker besök i gårdarna och inbjuder alla trollpackorna till gille i Blåkulla. Skärtorsdag.

På midsommarafton brukar man hålla midsommarvaka med dans och folklekar kring en med kransar och girlander Midsommarafton

Svaland
Epprovidan
Abundora

Christ. Kong. Johansson

smyckad stång, som man rest på någon lämplig plats i byn.

En något yngre karaktär ha kanske de seder och bruk, som äro knötta till åkerbruk och boskapsskötsel. Lantmannen har kanske lagt märke till, att en del företeelser i naturen ha en viss inverkan på sådd och skörd. Dessa iakttagelser ha sedan bevarats i minnet och gått i arv från den ena generationen till den andra. - Man skall så råg, när jorden "är nätrad" och korn, då eken skyler duvan. Rättar man sig efter dessa märken, så blir skörden god.

Likaså är det mycket man bör iakttaga för att Husdjuren. djuren skola trivas och ge god avkastning. Så t.ex. skall man ha stål hängande över djuren i ladugården för att skydda dem mot onda makter. - Den första mjölken, man får efter en ko, sedan hon kalvat, måste bäras in från ladugården i en spann, som är försedd med lock. Har man ingenting över spannen, så blir kon aldrig "tidd". - Då fåren skola klippas, får man ej binda mer än tre fötter. Binder man alla fötterna, komma fåren ej att trivas.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2905

Åkerbruk.

3

Smil.
Oppvidninge h. d.
Skervan 1: 42

Oppvidninge h. d.
Skervan 1: 42

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2905

4

Botemedel för sjukdomar.

Då människor eller djur bli sjuka, har allmogen många tillförlitliga botemedel.

Om ett barn har fått "skervan", kan denna sjukdom lätt botas genom att lyfta den sjuke tre gånger runt omkring ett lik av motsatt kön.

Ett träd, som vuxit till en ring, anses ha makt "Valknut", att bota sjukdomar. Sådana ringar kallas "valknutar". Genom en sådan valknut tar man den sjuke, som därigenom blir botad. Detta kallas att "smörja" den sjuke. Man kan även "smörja" medicinen, som därigenom får större kraft till att bota sjukdomen.

Blior man biten av en orm, skall man smörja såret med ormgalla. "Där man fått soten, skall man få boten". Detta kan nog i många fall vara till nytta, ty ormgalla är ett verkligt motgift för ormbett.

Skriv endast på denna sida!

Skervan.

Ormbett.

2905^{h.}

5

Linet.

Av mycket ålderdomlig karaktär är säkert den uppfattningen, att byns innevånare böra gemensamt utföra en del arbeten. Ibland anordnar man slättergillen, då hela traktens ungdom deltar i arbetet för att sedan på kvällen roa sig med dans och folklekar.

Särskilt efterlängtdad av byns ungdomar är den tid, då linet skall bråkas. Då samlas man på eftermiddagen vid bastun, och där bjuds på traktering av bästa beskaffenhet. Är det någon bland de närvarande, som ej förut deltagit i sådant arbete, måste han först kastas över svalgångsbjälken. Var och en skall sedan bråka en "limme" lin. Man räknar linet i "limmar" och "lockar". En "limme" är 24 "lockar", och en locke får man av så mycket linhalm, som man kan hålla i handen varje ~~Å~~ gång

man bråkar. Skäktningen utföres oftast av äldre kvinnor. Allt detta arbete måste utföras på hösten, ty på vintern skall man spinna och väva linet.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2905

6

7.
2905

7

Åldermansgillena.

Ännu finnes något spår kvar av de forna åldermansgillena, fastän de hållas under något moderniserade former. Man säder ej längre omkring någon budkavel, oaktat sådana finnas kvar i åtskilliga byar. Bönderna samlas hos åldermannen på förut utsatt tid, oftast en lördagseftermiddag, och då beslutar man om alla arbetenⁿ, som skola utföras gemensamt, såsom vägförbättringar, brobyggnader och dylikt.

På kvällen anordnas ett gille, då även böndernas hustrur få närvara. Vid ett sådant gille förekomma mat och brännvin i överflöd. Kvinnorna bruka medtaga förning i form av ostpannkakor, sötostar, tårtor m.m. På söndagskvällen anordnas efterkals^a för bygdens ungdom.

I våra dagar ha gamla seder och föreställningar långt mindre betydelse för allmogen än de hade för några

Skriv endast på denna sida!

Förning.

århundraden tillbaka. Från historisk synpunkt ha dessa seder ofantligt
stor betydelse. Ur dem kan man läsa ut en hel del om våra för-
fäders tänkesätt och liv.

8.
2905

8

2905

9

Bot för skervan.

Om man ville bota skervan, skulle man taga den sjuke omkring ett lik. Var det en kvinnlig, som led av sjukdomen, skulle man ta henne omkring ett manligt lik och vise versa.

Personen ifråga påstod, att hon själv botat sina barn på detta sätt.

2905^{10.}

10

Vätten.

Då man slog ut skällhett vatten, skulle man spotta tre gånger. Dettavar för att skydda sig, om man råkade skällla "vätten". Skällade man vätten och ej spottat, så blev man mycket sjuk.

Vätten skulle enligt uppgift vara ett "kräldjur", som levde i jorden och liknade en fyrafot.

2905¹¹

11

Korvkokning.

När man efter slaktningen skulle koka korv,
så skulle man lägga mjälten i grytan, för att korven ej skulle
gå sönder. Mjälten gav man emellertid sedan åt kreaturen.

2905 19.

12

Uttagen tand.

Då man dragit ut en tand, skulle man kasta den i elden och därefter säga: "Nocke nocke rann, ge mig en bentand i stället för en guldtand."

2905

13

Den första mjölken efter kalvningen.

Den första mjölken man tog av en ko, efter det hon kalvat, fick man ej bära in utan att lägga något över, som täckte krukan. Detta fick man hålla på med tills något av mjölken varit över elden. Detta gjorde man för att kon skulle lämna mycket mjölk.

17.
2905

14

Kornstecken.

Korn skall man så, då eken skyler duvan. Därmed menas säkert, då eklöven blivit så mycket utspruckna, att duvan kan gömma sig ibland dem.

Man skall även så korn, då "enbusken ryker". Gör man det, så blir skörden god.

2905 15.

15

Såtid för råg.

Man skall så råg, då jorden är nätrad. Under vackra vår- och höstdagar är jorden ofta överdragen av spindelnät, och uttrycket "nätrad" kommer säkerligen därav. Om man sår råg vid ett sådant tillfälle, blir skörden god.